

УДК 343.9

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.87.1.41>

ОСОБЛИВОСТІ ОХОРОНИ ТА ЗАХИСТУ МУНІЦИПАЛЬНОЇ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

Сорокіна Л.В.,

*доктор філософії у галузі «Право»,
науковий співробітник*

*Центру правового забезпечення розвитку науки і технологій
Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності
Національної академії правових наук України
ORCID: 0000-0002-0776-1246
e-mail: sorokinag@ukr.net*

Дорожко Г.К.,

*кандидат технічних наук, доцент,
заст. директора Науково-дослідного інституту
інтелектуальної власності
Національної академії правових наук України
ORCID: 0000-0001-6506-3203
e-mail: dorozhko.grig@gmail.com*

Петренко В.О.,

*доктор технічних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України,
академік Академії наук вищої школи України,
завідувач кафедри інтелектуальної власності
та управління проєктами
Українського державного університету науки і технологій
ORCID: 0000-0001-5017-1674
e-mail: petrenko_v@email.ua*

Сорокіна Л.В., Дорожко Г.К., Петренко В.О. Особливості охорони та захисту муніципальної інтелектуальної власності в Україні.

Приведені результати аналітичних досліджень правового режиму інтелектуальної власності в муніципальних утвореннях, що визначається законами та підзаконними нормативно-правовими актами, якими регулюється діяльність органів місцевого самоврядування. Тенденції розвитку науки, культури, технологій та виробництва, особливо у другій половині 20 – початку 21 століття, свідчать про те, що людство в його розвитку прийшло до лінії, коли подальший прогрес визначатиметься саме інтелектуальною діяльністю суспільства. Підкреслено, що результати інтелектуальної діяльності визначатимуть стратегію та тактику соціально-економічного розвитку будь-якої країни та її регіонів. Визначено, що високий рівень інтелектуальної діяльності в певній країні забезпечує високий рівень економічного зростання, а держава має піклуватися про інтелектуальний рівень населення, перш за все, на місцях, в муніципальних утвореннях, оскільки вони є першою ланкою державного устрою. Наголошено, що новація вже стала незаперечною: розвиток виробництва в сучасних умовах можливий лише за допомогою належної наукової та технічної підтримки. У свою чергу, належна наукова та технічна підтримка можлива лише в тому випадку, якщо здійснюється ефективно, точно та своєчасне наукове та технічне прогнозування та впровадження творчих досягнень. Показано, що державою через прийняття спеціальних законів створені всі умови для розвитку творчої діяльності в територіальних громадах. Органи місцевого самоврядування видають свої нормативно-правові акти, які також є результатом інтелектуальної

творчості. Органи місцевого самоврядування, територіальні громади мають значні повноваження та відповідні ресурси, їх вплив на місцевий економічний та соціальний розвиток суттєво зростає. Необхідно прийняти належний нормативно-правовий акт про те, що власник твору – народний автор повинен мати можливість зареєструвати свої права у всіх можливих випадках, не боятися витратити на це кошти, оскільки правильна стратегія в галузі використання результатів інтелектуальної діяльності в громаді допоможе застрахуватися від можливих матеріальних претензій зі сторони третіх сторін і може слугувати додатковим джерелом доходу, як автора так і регіону.

Ключові слова: місцеве самоврядування, муніципальна інтелектуальна власність, авторське право

Sorokina L.V., Dorozhko G.K., Petrenko V.O. Features of the protection and defense of municipal intellectual property in Ukraine.

The results of analytical research on the legal regime of intellectual property in municipal entities are presented, which is determined by laws and subordinate normative legal acts that regulate the activities of local self-government bodies. Trends in the development of science, culture, technology and production, especially in the second half of the 20th – early 21st centuries, indicate that humanity has reached a point in its development when further progress will be determined precisely by the intellectual activity of society. It is emphasized that the results of intellectual activity will determine the strategy and tactics of socio-economic development of any country and its regions. It is determined that a high level of intellectual activity in a certain country ensures a high level of economic growth, and the state should take care of the intellectual level of the population, primarily in the localities, in municipal entities, since they are the first link in the state system. It is emphasized that innovation has already become undeniable: the development of production in modern conditions is possible only with the help of proper scientific and technical support. In turn, proper scientific and technical support is possible only if effective, accurate and timely scientific and technical forecasting and implementation of creative achievements are carried out. It is shown that the state, through the adoption of special laws, has created all the conditions for the development of creative activity in territorial communities. Local governments issue their regulatory and legal acts, which are also the result of intellectual creativity. Local governments, territorial communities have significant powers and relevant resources, their influence on local economic and social development is significantly increasing. It is necessary to adopt an appropriate regulatory and legal act stating that the owner of the work - a people's author should be able to register his rights in all possible cases, not be afraid to spend money on it, since the correct strategy in the field of using the results of intellectual activity in the community will help to insure against possible material claims from third parties and can serve as an additional source of income for both the author and the region.

Key words: municipal self-government, municipal intellectual power, copyright.

Постановка проблеми. У сучасному світі надбання культури та мистецтва дуже швидко перетворюється на вигідний капітал, що формує інтенсивний, технологічно насичений ринок. Кіноіндустрія, телебачення, книжкові публікації, шоу-бізнес тощо стали дуже вигідними. Споживання гуманітарних продуктів стало масовим, масштаб гуманітарних послуг зростає. Сукупність цих ринків створює потужний сектор економіки, новий характер якого, вирішує ряд значних проблем: стає вигідним джерелом доходу громад, певною мірою вирішує проблему зайнятості та доходів населення і є одним із основних факторів позитивної динаміки економічного зростання.

Важко переоцінити важливість інтелектуальної діяльності для розвитку технологій, нового обладнання та виробництва. Новація вже стала незаперечною: розвиток виробництва в сучасних умовах можливе лише за допомогою належної наукової та технічної підтримки. У свою чергу, належна наукова та технічна підтримка можлива лише в тому випадку, якщо здійснюється ефективне, точне та своєчасне наукове та технічне прогнозування та впровадження творчих досягнень.

Саме територіальна громада, як перша ланка громадянського суспільства, займається збиранням та систематизацією інтелектуальної творчості, яку роблять звичайні люди.

Метою дослідження є аналіз правового режиму інтелектуальної власності органів місцевого самоврядування з аналізом нормативно-правових актів, передбачених чинним законодавством, специфіка формування правового режиму інтелектуальної власності органами місцевого самоврядування.

Стан опрацювання проблематики. Дослідженнями інтелектуальної власності публічно-правових утворень в різний час займалися такі вчені, як: Р.Г. Песцов, А.В. Хрідочкін, М.О. Тимошик, М.В. Маслак, П.Г. Перерва, С.Г. Гордієнко, В.О. Козенюк, Я.І. Ленгер, Ю. Ничка, О.В. Чернецька, О.В. Роговенко, О. Батанов, І. Зайцева, Ю.В. Делія, Т.В. Михайліна, Ю.В. Гоцуляк, А.П. Гель та інші вчені. Незважаючи на широке коло наукових розробок, питання формування муніципальної політики нової якості, яка враховувала б зміни у природі муніципальної інтелектуальної власності, потребують подальших розробок.

Виклад основного матеріалу дослідження. У спеціальній юридичній літературі, яка стосується інтелектуальної власності, можна знайти різні визначення концепції «права інтелектуальної власності»: у об'єктивному сенсі (як інститут цивільного права) та в суб'єктивному сенсі (як суб'єктивне право).

Право інтелектуальної власності як інститут цивільного права – це сукупність правових норм, що регулюють соціальні відносини у галузі створення, використання та захисту результатів інтелектуальної діяльності.

Суб'єктивне право інтелектуальної власності є правом власника на володіння, використання та розпорядження результатами інтелектуальної діяльності, що належать йому відповідно до закону.

Виходячи з того, що право особи на об'єкти права інтелектуальної власності, відповідна правомочність щодо такого об'єкта, порядок набуття права інтелектуальної власності на нього, засоби захисту цього права тощо. встановлюються у законодавстві України, є підстави сформулювати визначення права інтелектуальної власності не як власне правомочність особи, а як частина правової системи України та системи її права. При цьому з огляду на наявність щодо самотійної сукупності норм та інститутів права інтелектуальної власності, що регулюють сферу якісно однорідних суспільних відносин за допомогою специфічних методів правового регулювання, можна говорити про становлення в системі національного права України комплексної галузі права – права інтелектуальної власності.

Комплексний характер права інтелектуальної власності ґрунтується у тому числі і на застосуванні таких методів правового регулювання, як диспозитивний, імперативний, метод заохочення, метод автономії та рівності сторін.

Зокрема диспозитивний метод регулювання забезпечує відносини рівності, еквівалентності, згоди суб'єктів правовідносин, що виникають з приводу різних дій з відповідними об'єктами права інтелектуальної власності. Диспозитивний метод надає суб'єктам права інтелектуальної власності широкі можливості вільного та самотійного вибору відповідних рішень у рамках правового простору.

Водночас юридичний інструментарій, який застосовується при регулюванні суспільних відносин у галузі інтелектуальної, творчої діяльності, не обмежується методами правового регулювання, властивими цивілістичній науці. Для регулювання використовується і набір методів, властивих для правового регулювання загальних галузей права, наприклад адміністративного.

Застосування імперативного методу регулювання пояснюється насамперед наявністю цілого комплексу відносин у праві інтелектуальної власності, пов'язаних з проведенням державних реєстрацій, отриманням дозволів, встановленням спеціальних правових режимів тощо.

Враховуючи це, право інтелектуальної власності можна назвати самотійною комплексною галуззю права, яка знаходиться на стадії формування і є сукупністю норм права, що регулюють суспільні відносини, пов'язані зі створенням об'єктів права інтелектуальної власності, а також набуттям, здійсненням та захистом права на ці об'єкти.

Отже, інтелектуальна власність на даний час є самотійною галуззю права, яка міцно увійшла в усі сфери правового регулювання і грає сьогодні вирішальну роль в економічному розвитку країни.

Так само право інтелектуальної власності знаходиться у сфері регулювання органів місцевого самоврядування, оскільки це первинна ланка територіальної громади і ці органи працюють з населенням на місцях. Тобто йде шлях від простого до складного. І часто винаходи, які роблять члени громади, стають надбанням усього суспільства.

Інтелектуальна власність в системі органів місцевого самоврядування виражається різним чином. Закон України 21 травня 1997 року № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні» [1] містить приписи щодо повноважень територіальних громад у сфері освіти, охорони здоров'я, культури, молодіжної політики, фізкультури і спорту, утвердження української національної та

громадянської ідентичності (стаття 32 Закону). Зокрема повноваження у сфері творчої діяльності належать до власних (самоврядних) повноважень.

Це, наприклад, такі повноваження, які зазначені у наступних пунктах цієї статті:

5) вирішення питань про надання професійним творчим працівникам, молодіжним та дитячим громадським об'єднанням на пільгових умовах у користування приміщень під майстерні, студії та лабораторії, молодіжні центри, молодіжні простори які необхідні для творчої діяльності або реалізації завдань молодіжної політики;

7) створення умов для розвитку культури, сприяння відродженню осередків традиційної народної творчості, національно-культурних традицій населення, художніх промислів і ремесел;

8) сприяння роботі творчих спілок, національно-культурних товариств, асоціацій, інших громадських та неприбуткових організацій, які діють у сфері охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту, молодіжної політики.

Державою, через прийняття спеціальних законів, створені всі умови для розвитку творчої діяльності в територіальних громадах. Так само і Закон України від 14 грудня 2010 року № 2778-VI «Про культуру» [2] надає досить широкі повноваження і автономію органам місцевого самоврядування в культурно-освітній та творчій діяльності. Звичайно все це сфера права інтелектуальної власності, а саме авторське право.

З іншого боку органи місцевого самоврядування видають свої нормативно-правові акти, які також є результатом інтелектуальної творчості. У науковій літературі наразі відбувається активна дискусія щодо правового статусу нормативно-правових актів органів місцевого самоврядування. Існує думка, що це службовий твір, тобто теж сфера інтелектуальної власності.

Сьогодні, в умовах, коли органи місцевого самоврядування територіальні громади мають значні повноваження та відповідні ресурси, їх вплив на місцевий економічний та соціальний розвиток суттєво зростає.

Щоб повноваження дійсно конвертувались у місцевий розвиток, потрібна не тільки проактивна позиція місцевої ради та голови громади, потрібна активна позиція і мешканців самої громади. Адже, у будь-якому випадку економічне зростання забезпечує бізнес, а влада лише створює умови для появи нових та розвитку існуючих бізнесів або хоча б не заважає цьому. Хоча ми не можемо говорити, що влада може самоусунутись від цього процесу, але маємо розуміти, що у громаді має розвиватись лише той бізнес, який приносить громаді процвітання, а не проблеми, той, що відповідає поняттю «розумної спеціалізації», а громада потребує саме такого бізнесу на своїй території. От тут проявляється основна ідея планування економічного розвитку у громаді: місцева влада організовує процес і залучає до нього максимальну кількість місцевих активних людей – підприємців, активістів, науковців, краєзнавців, робітників сфери культури – усіх, кому не байдуже майбутнє громади.

Саме така міжсекторальна співпраця дасть змогу віднайти свою унікальну «розумну спеціалізацію» в межах свого регіону та забезпечити умови сталого розвитку регіону громади.

В Законі України від 1 грудня 2022 року № 2811-IX «Про авторське право та суміжні права» [3] частково визначений статус народної творчості та актів органів місцевого самоврядування.

Відповідно до статті 8 цього Закону, об'єкти, що не охороняються авторським правом, це зокрема:

2) вираження народної творчості (фольклор);

3) акти органів державної влади, органів місцевого самоврядування, офіційні документи політичного, законодавчого, адміністративного і судового характеру (закони, укази, постанови, рішення, державні стандарти тощо), а також їх проекти та офіційні переклади.

З іншого боку в статті 6 цього Закону визначені об'єкти авторського права (твори у сфері літератури, мистецтва, науки, зокрема):

1) літературні твори белетристичного, публіцистичного, наукового, технічного або іншого характеру (книги, брошури, статті тощо) у письмовій, електронній (цифровій) чи іншій формі;

2) виступи, лекції, промови, проповіді та інші усні твори;

3) музичні твори з текстом і без тексту;

4) драматичні, музично-драматичні твори, пантоміми, музично-світлові шоу, циркові вистави, хореографічні та інші твори, створені для сценічного показу, та їх постановки;

5) театральні постановки, сценічні переробки творів, зазначених у пункті 1 цієї частини, і обробки нематеріальної культурної спадщини, придатні для сценічного показу;

- 6) аудіовізуальні твори;
- 7) тексти перекладів для озвучення (у тому числі дублювання), субтитрування аудіовізуальних творів іншими мовами;
- 8) твори образотворчого мистецтва;
- 9) фотографічні твори;
- 10) твори ужиткового мистецтва, у тому числі твори декоративного ткацтва, кераміки, різьблення, ливарства, з художнього скла, художня ковка, ювелірні вироби тощо;
- 11) твори архітектури, містобудування, садово-паркового мистецтва та ландшафтних утворень;
- 12) твори художнього дизайну;
- 13) похідні твори;
- 14) збірки творів, збірки обробок нематеріальної культурної спадщини, енциклопедії та антології, збірки звичайних даних, інші складені твори, за умови що вони є результатом творчої діяльності за добором або упорядкуванням змісту;
- 15) ілюстрації, карти, плани, креслення, ескізи, пластичні твори, що стосуються географії, геології, топографії, техніки, будівництва та інших сфер діяльності;
- 16) комп'ютерні програми;
- 17) бази даних (компіляції даних), якщо вони за добором або упорядкуванням їх складових частин є результатом інтелектуальної діяльності;
- 18) інші твори.

При цьому, в першій редакції законопроекту [4], який пропонувався до розгляду Верховною Радою України закону про авторське право, була норма про елементи нематеріальної культурної спадщини, що охороняється законом. «Елементи нематеріальної культурної спадщини, включені до Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України, охороняються правом особливого роду (*suī generis*), яке належить українському та іншим корінним народам України. За використання в комерційних цілях зазначених елементів нематеріальної культурної спадщини особами, що не є носіями відповідних елементів нематеріальної культурної спадщини, майстрами народного мистецтва чи народних художніх промислів, можуть встановлюватися спеціальні відрахування, спрямовані на сприяння збереженню, актуалізації і популяризації традиційної української культури, які сплачуються до державної установи, що виконує спеціальні функції щодо сприяння національно-культурному розвитку України, в порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України.»

Оскільки вираження народних промислів знаходить своє відображення на правовому рівні саме через територіальні громади, то відповідно цей сегмент права інтелектуальної власності потребує свого унормування.

У статті 2 Конвенції ЮНЕСКО [5] дається наступне визначення нематеріальної культурної спадщини:

«Нематеріальна культурна спадщина» означає звичаї, форми представлення і вираження, знання і навички, – а також пов'язані з ними інструменти, предмети, артефакти і культурні простори, – визнані співтовариствами, групами і, в деяких окремих випадках, особами як частина їхньої культурної спадщини».

Така нематеріальна культурна спадщина, що передається від покоління до покоління, постійно відтворюється співтовариствами і групами залежно від середовища, що їх оточує, їх взаємодії з природою та історією і формує в них почуття самобутності та спадкоємності, сприяючи тим самим повазі культурної різноманітності і творчості людини.

Важлива тільки та нематеріальна культурна спадщина, яка узгоджується з існуючими міжнародно-правовими актами з прав людини і вимогами взаємної поваги між співтовариствами, групами та окремими особами, а також стійкого розвитку.

Отже, апіорі, на результати народних промислів теж може поширюватися норма закону про авторське право щодо об'єктів авторського права, оскільки це самобутні твори, створені певним автором.

При цьому, в Законі України «Про авторське право і суміжні права» залишається невиокремлена галузь народних промислів та творів народних майстрів, хоча це досить широка галузь, яку необхідно ввести в національне правове поле.

В судовій практиці є приклади спорів щодо захисту прав інтелектуальної власності на народні промисли. Досить привести рішення Солом'янського районного суду м. Києва від 29 листопада

2010 року (Справа № 2-3882/10, головуючий суддя – Калініченко О.Б.) за позовом ОСОБА_1, ОСОБА_2 до Закритого акціонерного товариства «Луганська фірма «Лутрі», Державного департаменту інтелектуальної власності Міністерства освіти і науки України про визнання недійсним патенту на промисловий зразок.

Суд задовольнив позов фізичних осіб до підприємства стосовно оспорування авторських прав.

«Для вирішення питання стосовно того, чи містяться у матеріалах справи відомості, за якими сукупність суттєвих ознак спірного промислового зразка стала загальнодоступною у світі до подання заявки до Установи, а саме до 15.08.2007 року, а також визначення та проведення порівняльного аналізу сукупності суттєвих ознак промислового зразка, судом призначено судову експертизу об'єктів інтелектуальної власності.

Експертне дослідження проведене відповідно до Закону України «Про судову експертизу» експертами КНДІСЕ. За результатами проведення судової експертизи експертом складено висновок № 9136 судової експертизи об'єктів інтелектуальної власності від 16.07.2010 року.

Як вбачається з матеріалів судової експертизи, експерти дійшли до висновків, що у промисловому зразку «Трикотажне полотно» за патентом України № 15307 відтворено літературно-художній персонаж ІНФОРМАЦІЯ_1, авторське право на який зареєстроване за ОСОБА_2 (свідоцтво про державну реєстрацію авторського права на твір від 11.05.2004 року № 9968) та ОСОБА_1 (свідоцтво про державну реєстрацію авторського права на твір від 11.05.2004 року № 9967).

До такого висновку експерти дійшли, оцінивши у дослідницькій частині висновку суттєві ознаки та встановивши збіги, зробили повний і докладний опис суттєвих ознак зображень персонажу, використаного у промисловому зразку, на який видано оспоруваний патент, та ознак об'єкта авторського права літературно-художнього персонажу ІНФОРМАЦІЯ_1, які забезпечують впізнаність його літературно-художнього образу.

Так, у додатку № 1 до висновку експертами було визначено, які саме ознаки обох персонажів є суттєвими, які з суттєвих ознак літературно-художнього персонажу ІНФОРМАЦІЯ_1 були використані під час створення персонажу, зображеного на промисловому зразку «Трикотажне полотно» за патентом України № 15307. Оскільки несуттєві ознаки не впливають на формування зорового образу об'єкта в цілому, а вироби, відмінні за неістотними ознаками, як правило споживачем не розрізняються і сприймаються як ідентичні, то ті незначні зміни, які були внесені до зовнішнього та графічного вигляду персонажу, відтвореного у промисловому зразку, не створюють нового художнього образу та не перешкоджають впізнаванню літературно-художнього персонажу ІНФОРМАЦІЯ_1.».

Отже, на даний час вбачається можливим судовий захист авторських прав творців на власні твори. Проте ця галузь потребує не тільки судового захисту, але й захисту з боку законодавця, яким мають бути визначені усі спірні моменти захисту прав муніципальної інтелектуальної власності.

Так само залишається неунормованою галузь нормотворчості органів місцевого самоврядування. Хоча це досить перспективний сегмент, який потребує свого розвитку.

У науковій літературі наразі зібрано багато наукових матеріалів щодо правового статусу актів органів місцевого самоврядування. Наведемо деякі з них.

На думку Песцова Р.Г., зміст поняття муніципальної правотворчості включає наступні положення: а) це процес створення правового акту, який направлений на вирішення питань місцевого значення, щодо реалізації переданих державою повноважень; б) вирішення зазначених питань, може здійснюватися безпосередньо населенням або через органи муніципальної (місцевої) влади [6, с. 230].

У свою чергу Роговенко О.В. у дисертаційному дослідженні «Муніципальна правотворчість в Україні в умовах децентралізації державної влади» зауважує, що «муніципальна правотворчість як різновид нормотворчості є завершальним етапом формування норм права – правоутворення, у процесі якого ініціативи учасників правовідносин реалізуються у правову реальність у вигляді прийнятих правил поведінки, нормативних актів; встановлюється правопорядок на вигідних для територіальної громади умовах [7, с. 5]. О.В. Роговенко довів, що «сучасна муніципальна правотворчість являє собою не лише сукупність дій, спрямованих на створення нормативних актів на основі позитивного права, оскільки держава не просто творить право, вона виражає його і сприяє реалізації юридичних норм. Реальною силою, що створює право, є одночасна повторювана практика багатьох індивідів, у поведінці яких суспільна еволюція здійснює відбір найоптимальніших

правил поведінки, що здатні реалізовувати необхідні ініціативи, забезпечувати життєдіяльність суспільства в цілому, дозволяють ефективно взаємодіяти громадянському суспільству» [7, с. 5].

Ленгер Я.І. в дисертаційному дослідженні «Колізії в муніципальному праві: проблеми теорії та практики» в підрозділі 3.3. розглядає муніципальну правотворчість та вирішення колізій в муніципальному праві [8, с. 320–356].

Ничка Ю. діяльність органів місцевого самоврядування щодо створення, зміни, припинення та систематизації нормативно-правових приписів розглядає як підзаконну правотворчість. Підзаконну правотворчість вона визначає як юридичну діяльність спеціально уповноважених правотворчих суб'єктів, що полягає у створенні, зміні, припиненні та систематизації нормативно-правових приписів, спрямованих на організацію та забезпечення виконання нормативно-правових приписів, що закріплюються в законах [9, с. 47].

Чернецька О.В. зауважує, що в юридичній літературі поряд з терміном нормотворчість застосовується термін правотворчість, яка визначається як особливий вид діяльності уповноважених суб'єктів, спрямований на встановлення, зміну або скасування норм права. Вона вважає, що на рівні норм Основного Закону України необхідно визначити межі правотворчої компетенції представницьких органів місцевого самоврядування шляхом встановлення переліку сфер, які можуть регулюватися актами муніципальної правотворчості, що, в свою чергу, забезпечить системність регулювання відносин в межах територіальних громад на всій території України [10, с. 95].

Батанов О.В. в дослідженні «Проблеми класифікації функцій муніципального права як галузі права» вказує, що «функціям муніципального права як самостійній галузі права притаманні юридичні ознаки, що виражають сутність і зміст цієї галузі права, її призначення у суспільстві та державі, а також місце у національній системі права та правовій системі в цілому. Функції муніципального права є активним способом дії права, що виражається в утворенні, зміні та припиненні правовідносин, що є предметом муніципально-правового регулювання. Отже, функції муніципального права слід розглядати виключно у фокусі предмету та методу (методів) муніципального права. Тому вони нерозривно пов'язані із функціями муніципальної влади та функціями муніципальних прав людини» [11, с. 96]. До критеріїв, що є основою розмежування та ранжування функцій муніципального права, слід віднести: а) об'єкти впливу муніципального права: політична функція, економічна функція, соціальна функція, ідеологічна функція та відповідні зовнішні функції муніципального права; б) способи і засоби впливу муніципального права на відповідні суспільні відносини: регулятивну функцію, установчу, охоронну, контрольну, інтегративну (системоутворюючу), правотворчу, правозастосовчу, інформаційну, аксіологічну та ряд інших функцій муніципального права; в) умови впливу муніципального права на відповідні суспільні відносини. До таких функцій слід відносити темпоральні (постійні та тимчасові) і територіальні (загальнодержавні та місцеві) [11, с. 97].

На переконання Роговенка О.В., діяльність органів місцевого самоврядування, пов'язана зі створенням у передбачений законом спосіб нормативно-правових актів, безумовно, безпосередньо стосується правотворчого процесу. Тим не менше, національній правовій системі ближче сприйняття цієї діяльності органів місцевого самоврядування як нормотворчої [12, с. 13].

В юридичній літературі зустрічаються позиції, де муніципальна нормотворчість та муніципальна правотворчість розглядаються як тотожні процеси. Цікавим є бачення Батанова О.В. та Зайцевої І.Ю. На їх переконання, муніципальна нормотворчість (у т.ч. статутна нормотворчість у місцевому самоврядуванні) є одним із важливіших напрямів діяльності органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Приймаючи правові акти, дані суб'єкти упорядковують відносини у сфері організації місцевого самоврядування у конкретній територіальній громаді [13, с. 29].

Статутна нормотворчість у місцевому самоврядуванні становить собою специфічну діяльність муніципальної громадськості, органів та посадових осіб місцевого самоврядування щодо виявлення, ідентифікації, втілення інтересів територіальних громад, історичних, національно-культурних, соціально-економічних та інших особливостей здійснення місцевого самоврядування у конкретному селі, селищі або місті, а також закріплення норм, які реалізують та гарантують ці інтереси та особливості у відповідних муніципальних правових актах – статутах територіальних громад та різних положеннях, які є невід'ємною частиною цих статутів (про місцеві ініціативи, громадські слухання, місцеву символіку тощо). У широкому розумінні, цю діяльність доцільно називати муніципальним правотворчим процесом [13, с. 33].

Підтримує думку щодо запровадження в науковий обіг категорії «муніципальний правотворчий процес» і Делія Ю.В. На його думку, муніципальний правотворчий процес – це необхідна гарантія належного нормативно-правового регулювання місцевих відносин, які, своєю чергою, постають невід’ємною умовою ухвалення оптимальних правових актів органами місцевого самоврядування. Муніципальний правотворчий процес має велике значення для забезпечення правового регулювання на території територіальної громади та відповідає економічним і соціальним умовам розвитку відповідної території. Стан муніципальної нормотворчої діяльності, його повнота, своєчасність і якість прийнятих локальних нормативно-правових документів безпосередньо пов’язані з організацією муніципального правового процесу [14, с. 70].

Міхайліна Т.В., Гоцуляк Ю.В., Гель А.П. в дослідженні «Категорії «нормотворчість» та «правотворчість»: неоднозначність визначення та співвідношення у правовій доктрині» зазначають, що «формування права охоплює такі стадії: 1) виникнення у суспільстві певних відносин, що потребують регулювання, та їх масштабування; 2) виникнення фактичних регуляторів цих відносин неюридичної природи; 3) усвідомлення правотворцем необхідності впорядкування суспільних відносин за допомогою правових приписів (через аналіз статистичних показників, експертних оцінок, опитувань тощо); 4) правотворчість як фінальний, офіційний етап формування права» [15, с. 122]. Вони зауважили, що «процеси тлумачення та реалізації правових норм ані нормотворчістю, ані правотворчістю не охоплюються, оскільки вони включаються в механізм правового регулювання тоді, коли правова норма вже є в наявності (тобто після закінчення правотворчості)» [15, с. 122].

На наш погляд, вважається розумною аргументація науковців щодо ведення в науковий обіг поняття «муніципальний правотворчий процес» з відповідними запропонованими сутнісними ознаками поряд з «муніципальною правотворчістю» і «муніципальною нормотворчістю». Ми погоджуємося, що не будь-яка діяльність органів та посадових осіб місцевого самоврядування щодо прийняття, зміни, скасування нормативно-правових актів передбачає формування права та може йменуватися як «муніципальна правотворчість» з огляду невідповідності принципу верховенства права.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, слід зробити висновок, що стан правового регулювання відносин щодо інтелектуальної власності в органах місцевого самоврядування характеризується достатнім рівнем правозастосування та дотримання вимог законодавчих та нормативних актів України та розширення кола учасників процесів охорони та захисту муніципальної інтелектуальної власності.

Наголошено на необхідності розробки нормативних положень, які б давали змогу територіальним громадам використовувати як власні розробки, так і розробки представників громадянського суспільства у сфері інтелектуальної власності для впровадження в муніципальних програмах розвитку. Необхідно прийняти належний нормативно-правовий акт про те, що власник твору – народний автор повинен мати можливість зареєструвати свої права у всіх можливих випадках, не боячися витратити на це кошти, оскільки правильна стратегія в галузі використання результатів інтелектуальної діяльності в громаді допоможе застрахуватися від можливих матеріальних претензій зі сторони третіх сторін і може слугувати додатковим джерелом доходу, як автора так і регіону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України 21 травня 1997 року № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text> (дата звернення 28.01.2025).
2. Закон України від 14 грудня 2010 року № 2778-VI «Про культуру» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text> (дата звернення 28.01.2025).
3. Законі України від 1 грудня 2022 року № 2811-IX «Про авторське право та суміжні права» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> (дата звернення 28.01.2025).
4. Проект Закону України від 09.06.2021 № 5552-4 (Одержаний ВР України) Про авторське право і суміжні права. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72183 (дата звернення 28.01.2025).
5. Конвенція ЮНЕСКО про збереження нематеріальної культурної спадщини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_d69#Text (дата звернення 28.01.2025).

6. Песцов Р.Г. Муніципальна правотворчість, як один із напрямів діяльності органів місцевого самоврядування. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова: зб. наук. пр. Серія 18, Економіка і право*. 2015. С. 227–232. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/17792/1/Pestsov.pdf>.
7. Роговенко О.В. Муніципальна правотворчість в Україні в умовах децентралізації державної влади: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. 2023. НАУ. Київ. 34 с.
8. Ленгер Я.І. Колізії в муніципальному праві: проблеми теорії та практики: дис. ... д-ра юрид. наук. Ужгород, 2017. 432 с.
9. Ничка Ю. Підзаконна правотворчість: загальнотеоретична характеристика. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2015. Випуск 61. С. 45–49.
10. Чернецька О.В. Конституційні основи правотворчої компетенції представницьких органів місцевого самоврядування. *Часопис Київського університету права*. 2013. № 1. С. 92–96. URL: http://kul.kiev.ua/images/chasop/2013_1/ууууу/92.pdf.
11. Батанов О.В. Проблеми класифікації функцій муніципального права як галузі права. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство» 2023. № 12. С. 90–97. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2023/12/16.pdf>.
12. Роговенко О.В. Зіставлення понять нормотворчості та правотворчості органів місцевої влади. *Приватне та публічне право*. 2018. № 1. С. 9-14. URL: http://www.pp-law.in.ua/archive/1_2018/4.pdf.
13. Батанов О., Зайцева І. Концептуальні проблеми статутної нормотворчості у місцевому самоврядуванні. *Юридичний вісник*. 2013. № 4. С. 29–34. URL: http://www.yurvisnyk.in.ua/v4_2013/05.pdf.
14. Делія Ю.В. Поняття та принципи правотворчої діяльності суб'єктів місцевого самоврядування в Україні: конституційно-правові аспекти. *Вісник Луган. держ. універ. внутр. справ імені Е.О. Дідоренка*. 2011. № 1. С. 63–71.
15. Михайліна Т.В., Гоцуляк Ю.В., Гель А.П. Категорії «нормотворчість» та «правотворчість»: неоднозначність визначення та співвідношення у правовій доктрині. *Нове українське право*. 2023. № 1. С. 118–123. DOI: <https://doi.org/10.51989/NUL.2023.1.15>.